

1. Almennar upplýsingar

Heiti

Erlendar skuldir

Umsjón hagtalna

Seðlabanki Íslands, Upplýsingatækni og gagnasöfnun

Tilgangur

Tilgangur með hagtölum um erlendar skuldir er að sundurgreina erlenda skuldastöðu þjóðarbúsins á ítarlegri hátt en gert er í hagtölum um erlenda stöðu þjóðarbúsins. Skuldinarnar eru sundurgreindar eftir atvinnugreinaflokki skuldara og eftir eftirstöðvatíma þeirra. Hlutfjárskuldir og afleiður sem annars eru taldar með í erlendri stöðu þjóðarbúsins eru ekki meðtaldar í hagtölum erlendra skulda. Hagskýrslugerðin er í samræmi við staðal Alþjóðagjaldeyrissjóðsins (IMF), „[External debt statistics, 2014](#)“. Staðallinn skilgreinir framsetningu, aðferðafræði, verðmat og hugtök.

Heimildir

Viðskiptabankarnir, sem og önnur fjármálafyrirtæki, ríkissjóður, Seðlabankinn, og aðrar lánastofnanir auk stærri fyrirtækja gefa mánaðar- og ársfjórðungslegar eða árlegar upplýsingar. Auk þess er stuðst við gögn frá ríkisskattstjóra og ársreikningaskrá.

Lagagrundvöllur

Grundvöllur upplýsingasöfnunar, uppgjors og birtingar á erlendum skuldum hefur stoð í VI. kafla IX. kafla [laga nr. 92/2019 um Seðlabanka Íslands](#) og [lögum um gjaldeyrismál nr. 87/1992](#). Þessi lög (og viðkomandi reglugerðir, [reglur um upplýsingaskyldu vegna gjaldeyrisviðskipta og fjármagnshreyfinga milli landa nr. 13 frá 1995](#)) kveða á um upplýsingaskyldu innlendra aðila og trúnaðarskyldu starfsmanna Seðlabankans um gögnin sem safnað er til hagskýrslugerðar.

Aðferðafræði

Hugtök og skilgreiningar

Inn- og erlendum aðila

Skilgreining á inn- og erlendum aðila í BPM6 er samhljóma skilgreiningu í lögum um gjaldeyrismál nr. 70/2021 og lögum um lögheimili og aðsetur nr. 80/2018. Innlendur aðili merkir sérhvern einstakling sem hefur lögheimili á Íslandi og lögaðila sem skráður er til heimilis á Íslandi, án tillits til ríkisfangs. Undanþegnir búsetuskilyrðum eru námsmenn og starfsmenn sendiráða. Þannig teljast íslenskir námsmenn og skyldulið þeirra sem búa erlendis vera innlendir aðilar og erlendir sendiráðsstarfsmenn teljast til erlendra aðila. Erlendur aðili merkir alla aðra aðila en innlenda.

Erlend skuldastaða

Erlend skuldastaða (e. external debt) á hverjum tíma er skilgreind sem útistandandi fjárhæð umsaminna skulda sem þarf að endurgreiða með afborgunum og/eða vöxtum í framtíðinni. Erlendar skuldir eru kröfur erlendra aðila á innlenda aðila eins og í hagtölum um erlenda stöðu þjóðarbúsins nema hér eru þær án hlutafjár og afleiða.

Flokkunarkerfi

Þar sem því er viðkomið eru einstaka liðir hagtalnanna sundurliðaðir miðað við atvinnugeira innlendra aðila og tegund fjármálagerninga. Einnig eru lánagerningar flokkaðir í skammtíma- og langtímalán eftir því hvort upphaflegur lánstími er til eins árs eða skemur. Innan hvors flokks eru skuldirnar sundurliðaðar eftir lánsformi: Seðlar og innstæður, skuldaskjöl, lán, viðskiptaskuldir og fyrirframgreiðslur og aðrar skuldir. Skuldum í beinni fjárfestingu er skipt eftir því hvert sambandið er milli skuldara og lánveitenda en þær greinast í þrjá flokka: Lán frá tengdum fjárfestum erlendis, lán frá erlendum fjárfesti og lán frá eignatengdum félögum.

Sama flokkunarkerfi er fyrir erlenda stöðu þjóðarbúsins og greiðslujöfnuð. Það auðveldar notendum að bera saman stöðustærðir, viðskipti og tekjur eða gjöld af viðkomandi lið. Við vinnslu hagtalnanna er leitast við að útbúa og birta eins ítarlega flokkun og hægt er. Aftur á móti eru tilfelli þar sem einungis einn eða tveir aðilar falla undir viðkomandi flokk. Í þeim tilfellum er ítarleg sundurliðun ekki birt í því skyni að afhjúpa ekki upplýsingar um einstaka aðila en Seðlabankinn hefur ríkar trúnaðarskyldur gagnvart aðilum sem veita upplýsingar til hagtölugerðar. Meginreglan sem farið er eftir í þessum efnum er að í hverjum lið þurfi a.m.k. að vera þrjú aðilar og virði einstaka aðila má ekki fara yfir 80% af heild.

Atvinnugreinaflokkun

Seðlabanki

Innlánsstofnanir

Hið opinbera

Aðrir aðilar

Önnur fjármálafyrirtæki

Peningamarkaðssjóðir

Aðrir verðbréfa- og fjárfestingarsjóðir

Önnur fjármálafyrirtæki

Fjármálaleg stoðþjónusta

Vensluð fjármögnunarfélög/fjármálafyrirtæki

Vátryggingafélög

Lífeyrissjóðir

Önnur atvinnufyrirtæki, heimili og FPH

Atvinnufyrirtæki

Heimili

Félagasamtök sem þjóna heimilum (FPH)

Áreiðanleiki gagna

Gagnasöfnun fyrir hagtölurnar er umfangsmikil en gögnum er safnað frá fjölmörgum innlendum aðilum. Áreiðanleg gagnasöfnun byggist alfarið á því að skýrslur til Seðlabankans séu réttar og að þeim sé skilað tímalega. Aðstæður skilaaðila eru mismunandi en til að mynda eru flest atvinnufyrirtæki í þeirri stöðu að geta ekki skilað endanlegum tölum fyrr en eftir útgáfu á ársreikningi en í flestum tilfellum er það um 6-12 mánuðum eftir lok ársins. Því getur verið 2-3 ára tímatöf á að endanlegar upplýsingar séu teknar með í hagtölurnar. Seðlabankinn safnar aftur á móti ársfjórðungslegum upplýsingum frá fyrirtækjum sem eru með umfangsmikil erlend viðskipti og því á áður nefnd tímatöf einungis við um minni fyrirtæki.

Endurskoðun gagna

Hagtölurnar fylgja fastri endurskoðunaráætlun þar sem áður birtar tölur eru endurskoðaðar eftir því sem upplýsingar berast. Berist nýjar upplýsingar sem hafa þýðingarmikil áhrif á

hagtölurnar er leitast við að uppfæra hagtölurnar sem fyrst. Áætlunin er í töflunni hér að neðan.

Tími	Mars	Júní	September	Desember
Ársfjórðungar	Hámark 15 ársfjórðungar	Hámark 4 ársfjórðungar	Hámark 17 ársfjórðungar	Hámark 6 ársfjórðungar

Einnig er framkvæmd meiriháttar endurskoðun (e. benchmark revision) á 5 ára fresti.

Þekja

Seðlabankinn leitast við að safna upplýsingum um erlendar skuldir frá öllum viðkomandi aðilum. Ef þekja er takmörkuð eru tölur áætlaðar út frá gefnum forsendum. Aftur á móti er því ekki viðkomið í öllum tilfellum og á það aðallega við þar sem umfang og tilkostnaður við gagnasöfnun er of mikill í samanburði við mikilvægi gagnanna. Sem dæmi um þetta má nefna lán einstaklinga frá erlendum bönkum og fjármálafyrirtækjum.

Úrtak beinnar erlendar fjárfestingar er tekið úr skattframtölum rekstraraðila og ársreikningaskrá. Þaðan fást upplýsingar um aðila sem falla undir skilgreiningu beinnar fjárfestingar. Seðlabankinn safnar nauðsynlegum upplýsingum beint frá aðilum í úrtakinu. Leitast er við að aðilar sem eru að baki 80% af samanlagðri stöðustærð beinna fjárfestinga (að sértækum félögum undanskildum) skili inn ársfjórðungslegum skýrslum til Seðlabankans. Upplýsingar frá megninu af öðrum félögum eru fengnar með árlegum skýrslum. Fyrir minni aðila er notast við gögn beint úr skattframtali og í ársreikningi. Því til viðbótar er notast við önnur stoðgögn ef þau þykja áreiðanleg. Gögn úr skattframtali eða ársreikningi sem notuð eru fyrir minni aðila henta ekki eins vel til hagskýrslugerðar og þau sem aflað er beint frá fyrirtækjunum sjálfum.

Almennt má segja um tölur beinna erlendra fjárfestinga að flestar stöðutölur hafa góða þekju¹ þegar búið er að loka árinu en að flæðistærðir minni aðila sem og lánastöður og flæðistærðir milli annarra eignatengdra aðila eru í einhverju magni vantaldar.

¹ Þekja stöðutalna takmarkast samt sem áður af því hvort eignir og skuldir séu rétt taldar fram í skattframtali og af skýrsluskilum til ársreikningaskrár.

Upplýsingar um sértæk félög eru unnar úr ársreikningum félaganna en einnig með árlegum skýrslum séu þær fáanlegar.

Aðilar sem ekki svara gagnabeiðnifyrirsprunum Seðlabankans eru áætlaðir út frá eldri gögnum og öðrum tiltækum gögnum að teknu tilliti til gengisbreytinga.

Birting

Erlendar skuldir eru unnar á ársfjórðungslegri tíðni og nær tímaröðin aftur til ársins 1995. Þær eru birtar á [Hagtölusíðu Seðlabankans](#) um tveimur mánuðum eftir lok ársfjórðungs. Seðlabankinn sendir sömu gögn til Alþjóðabankans (World Bank) og eru gögnin aðgengileg á heimasíðu hans um 1-2 mánuðum eftir birtingu hér.